

Felice Di Molfetta

EUHARISTIJSKA MOLITVA

Povijest spasenja i život zajednice

Približiti vjernike Misi - to je uvijek bio jedan od prvenstvenih zadataka liturgijskog pokreta i liturgijske obnove, kakvu je uznaprijedio Drugi vatikanski sabor. Čini se to od kada je Pio X. skrenuo pažnju na činjenicu da vjernici moraju kršćanski duh crpsti iz aktivnog sudjelovanja u svetim otajstvima (22.XI.1902.). Čitavo je to nastojanje usmjereno da takav pastoralni plan bude sve djelotvorniji i što više prilagođen zahtjevima Crkve koja hoda u dotičnom vremenu.

Osvrćući se unatrag na minula tri četiri desetljeća možemo s ponosom ustanoviti da su bila od povijesnoga značenja. Sjetimo se vrlo vrijednoga pastoralnog otkrića Vazmenog bdjenja (1956.), samog Vatikanskog sabora s divnom konstitucijom *Sacrosanctum Concilium* (4. XII. 1963.), koja je *magna charta* liturgijske obnove, prijevoda i uporabe misnog Kanona u živom jeziku (1968.) s uvođenjem novih euharistijskih molitava s novim Misalom Pavla VI. (23. V. 1968.). Te su posljednje činjenice od stoljetne važnosti kada znamo da je jedna od oznaka rimske liturgije bila u tome što je imala samo jednu Euharistijsku molitvu. Uz to se ta kroz nekih 1500 godina izgovarala na latinskom jeziku, a zadnjega obilatog tisućljeća podglas, jer se htjelo sačuvati nedodirljivom tajnovitost svetih otajstava. Tako je, slijedeći predaju drugih liturgijskih obitelji, uvedeno dvanaest drugih Euharistijskih molitava (u talijanskom Misalu). Nakon toliko stoljeća Euharistijska je molitva povraćena narodu, tom istinskom prvom licu u činu kada "*Gospodine), pred tobom stojimo i tebi služimo*" (II. Euh. molitva), tj. vršimo *svećeničku službu*.

Od tada je sa strane izvrsnih stručnjaka Euharistijska molitva postala predmetom strogoga i brižljivog znanstvenog istraživanja. Ujedno je ona predana vjerničkom razmatranju kao jedan od

najstvarnijih i najzanimljivijih predmeta s liturgijskog područja. Dosta je prelistati stranice liturgijskih revija i najznačajnijih takvih djela da se uvidi kako razmatranje i raspravljanje o Euharistijskim molitvama spada u najplodnije i najoduševljenije poslove.

Čini se ipak da ta znanstvena upornost nije našla odgovarajući odjek u našim pastoralnim i katehetskim pomagalima. Mnogo se truda ulaže kako bi naše crkvene zajednice usvojile neke vidike aktivnog sudjelovanja u Misi. Manje se pak nastoji oko "vrhunca" euharistijskog slavlja, oko Molitve kojom Crkva "tvori" svoju Euharistiju.

Kada se bolje pogleda kako se naši vjernici ponašaju za vrijeme Euharistijske molitve, onda se vidi da se taj šutljivi čin između slobodne osobne molitve i čuvenoga "aktivnog sudjelovanja" (SC 14) svodi na to da kod *podizanja* hostije i kaleža oni podignu ili spuste oči, naklone ili prignu glavu.

Svjesna važnosti "da euharistijski misterij malo po malo prožme srca i život vjernika" (Uputa o štovanju euharistijskog misterija, 5), Crkva poziva: "Neka pastiri prikladnom katehezom uvode vjernike u puno razumijevanje ovog misterija vjere; ta kateheza neka polazi od misterija liturgijske godine i od obreda i molitava što dolaze u slavljenju; neka osvjetli njihov smisao, osobito smisao velike Euharistijske molitve te neka vjernike uvede da što dublje shvate misterij koji ti obredi i molitve označuju i ostvaruju" (Uputa, 15).

Slijedeći taj poziv Crkve i metodu Otaca, *mistagogiju* ili katehezu *obreda i molitava*, ovaj sastavak želi osvjetliti glavni sadržaj Euharistijske molitve. I to pod vidikom kako ona spasenjsko događanje liturgijske godine misterijski obuhvaća u njihovom slavljeničkom "sada" i time postiže njihovu najveću značajnost i uspješnost.

ISTRAŽUJUĆI KORIJENE

Donedavna je Euharistijska molitva izgledala kao skup čvrsto ustaljenih linija s malo jasnim i premalo logičnim ustrojstvom, nejedinstveni umotvor, zbirka od početka do kraja vrlo sličnih molitava.

Povijesno je pak istraživanje raspršilo tu prividnu izmiješanost. Pomniji je studijh najstarijih liturgijskih obrazaca uspio shvatiti jednostavne i bitne crte njezinoga prvotnog uređenja i onda slijediti njezin daljnji razvoj. To su istraživanje obavili liturgisti i biblicisti. Uglavnom su se služili hermeneutikom, vještinom tumačenja starih tekstova, sličnom onome što su ga prije nekoliko desetljeća izvršili biblijski egzegeti prihvaćajući postignuća "*Formengeschichte*".

U stvari, Euharistijska molitva ima svoje korijene u najdubljem tlu sveopće kulture i biblijsko-judejske duhovnosti. Poznato je da su se prvi kršćani na svojim sastancima ponašali kao dobri Hebrejci koji su slaviti sedmično žrtveno blagovanje kao predokus naviještene Pashe u novom Kraljevstvu. Na to se kultno i gozbeno iskustvo trebamo osloniti, ako želimo upoznati temeljne misli i crte naše Euharistijske molitve.

Prema sadašnjem stanju istraživanja proizlazi da koliko kršćanska *anafora* (misni prinos i njegov kanon), toliko judejski pobiblijski *berakâ* (blagoslov) svoje književno uređenje duguju starozavjetnom *tôdah*-u (ispovijesti) a taj opet ovisi o ustrojstvu Saveza.

Književna se vrsta *todaha* sastoji od dviju točaka koje su međusobno usklađene: *spomen-navještaja Božjih djela* i *molitve* da izraelske molbe budu uslišane. *Tôdah* se temelji na obnavljanju Saveza, zahvalnih tekstova kod blagovanja i obrazaca koji su pratili žrtvovanje. U stvari se među zajedničkim žrtvama (*zèbah selâmim*) što ih nabraja Levitski zakonik spominje i *zèbah tôdah*, tj. "žrtva hvale". Ona spada u pomirbene žrtve što su ih prinostili o nekoj svečanosti (Br 15,3) i bez sumnje tvore najsavršeniji izraz hebrejskog žrtvovanja, i to u koliko je to bio žrtveni prinos spojen s hvalom, dotično sa zahvalnim razglašivanjem Božjih djela.

Primijetivši tako u *tôdahu* prvotni oblik kršćanske anafore, možemo reći: kao što je nekada hvaljenje pratilo svečane žrtve pričesnice, slično su i prvi kršćani slavili svoje euharistijsko blagovanje ispovijedajući i hvaleći Boga što je svoga Sina izbavio od smrti i stvorio skupinu otkupljenih vjernika. Prihvaćajući tu jeku vjere s liturgijskog blagovanja naše davne subraće po vjeri i još daljih otaca u prinošenju njihovih žrtava pričesnica, želimo tu jeku vjere odraziti i izraziti u svoj njezinoj iskonskoj punoći. Na taj način možemo obuhvatiti poruku otajstva koje je povezano sa živim tkivom riječi i djela. To su riječi i

djela Krista, riječi i djela jednog naroda, i to Božjega naroda jučer i danas.

EUHARISTIJA CRKVE - ŽRTVA HVALE I ZAHVALE

Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem - riječi su s kojima počinje Velika molitva i koje tvore temelj čitavoga našeg euharistijskog zahvaljivanja. One su kao podloga slavljenja i u svezi s njima dobivaju smisao sve druge sastavine te Molitve. U biti je to njezin najznačajniji vid koji "dopušta shvatiti cjelokupno jedinstvo čitave anafore" (M. Magrassi).

Ta hvala-zahvala, poseban i nenadomjestiv čimbenik hebrejskog bogoslužja, predstavlja vjerski stav koji pretpostavlja Božju inicijativu, njegovu objavu i njegovo uplitanje u povijest. Takva hvala-zahvala tvori najprikladniji odgovor zajednice vjernika na Božje djelovanje. Povijest je Izraelaca puna Božjih djela i prepuna hvale-zahvale za njih. Povijesno-filološko istraživanje otkriva njezino neočekivano bogatstvo, daleko veće nego je sprijeda naznačeno, a to nam predaja posreduje izrazom "*eulogia*" (=hvala, blagoslov).

"*Eulogia*" je, izgleda, izričaj stariji negoli "*euharistija*" po tome što pripada tipičnoj književnoj vrsti tradicionalne hebrejske molitve. On prema svom sadržaju pretpostavlja bogoslužni okvir koji nadilazi antropološki i psihološki odnos, svojstven izobraženim i skladnim osobama, da zadobije poseban povijesno-spasenjski smisao.

Za dobroga Izraelca *hvaliti* znači znati dobro govoriti o svome Gospodinu uzvisujući ga najzanosnijim nazivima: *Ti veliki, Ti silni, Ti jedini, Ti sveti*. Hvaliti ga znači pred zajednicom naviještati njegovo ime, njegovu moć, njegovu ljubav, njegovu vjernost. Ispovijedanje je to vlastite vjere koja se pretvara u slušanje, divljenje, poučljivost, pripadanje Bogu koji govori i djeluje. Znači znati zaboraviti same sebe i zaroniti u razmatranje ne samo *Božjih dobročinstava* nego nada sve *Božjih divota*.

Sve to nije odijeljeno od zahvaljivanja, koje ostaje nekako u drugom planu, prepravljeno hvalom koja sve prožima i nalazi živo vrelo svoga nadahnuća u *divnim Božjim djelima* da se zatim izrazi u *Hvalite Gospodina jer učini djela čudesna!*

Eulogia, prije nego odgovor za primljeno neko dobročinstvo, jest zanosno divljenje spasenjskom djelu, a to pobuđuje ganutljivi i zahvalni osjećaj udivljenosti, što opet znači znati zahvaljivati.

Na taj je način *euharistija* pravo ime za Misu; ona je zahvala, danak naše zahvalnosti. Na posve pastoralnom planu nije suvišno spomenuti da na Misu ne idemo zato da *primimo* milost nego da *dadnemo* hvalu Bogu. On je, naime, za čovjeka izveo divna djela od stvaranja do opetovanih zahvata diljem povijesti spasenja, dok nam nije poslao Spasitelja i Otkupitelja, našu Pashu i *veliko Otajstvo pobožnosti* (1 Tim 3,16). Mnogo je kršćana koji se nikada nisu uključili u taj temeljni val radosti i zahvale, koji bi trebao uzdizati čitav naš život i koji u Misi svojim bogatstvom dolazi do izražaja od početka do kraja liturgijskog čina.

Samo Predslovlje što je drugo nego svečani početak *uvertire* u veliku simfoniju hvaljenja jednog od tolikih dobročinstava našega Boga? Iako je kao veličanstveni himan pun oduševljene snage, Predslovlje često ne uspijeva u nama proizvesti zanosni *glas stvorenja* žive liturgije, slavljene u hramu svega što je stvoreno. Ono bi se trebalo izliti u koralno pjevanje mnoštva koje *sjedinjeno u trajnom zanosu* probija i nosi pjevanje svega stvorenja, Crkve i anđela, hvaljenja Gospodina Boga našega. No, općenito se ono svodi na monotono, blijedo i užurbano izgovaranje riječi koje nemaju puno smisla, jer ne potječu iz srca preplavljenoga svjetlom bogojavljenja jednog otajstva koje se stavlja u naše ruke.

Podsjetimo jedanput zauvijek: naše liturgije neće biti euharistijske dok se ne pretvore u prisne stavove i izraze udivljenja, zanosa, veselja. Dok čitav naš život ne bude prožet hvaljenjem i zahvaljivanjem, nedjeljno će nam slavlje, taj tjedni izražaj najvećega hvaljenja, biti puka i hladna dužnost, nesposobna postati istinsko slavljenje.

Konačno valja znati da je naša hvala-zahvala Krist u svojoj osobi i u svojoj žrtvi. Sami smo po sebi nesposobni dostojno zahvaljivati za dobročinstva od Boga primljena. No, zbog toga se ne smijemo uznemirivati niti se smatrati poniženima što smo za to nesposobni, jer se naše zahvaljivanje ostvaruje i utjelovljuje u žrtvi Krista, čiji spomen činimo do njegova povratka.

SPOMINJUĆI SE - PRINOSIMO

Udivljenje i radost nisu samo naši osobni osjećaji. Oni nastaju iz objektivne stvarnosti: razglašuju divna djela što ih je Bog izveo u povijesti našega spasenja. Kada se zahvaljivanje obavlja u zajedničkom slavlju, ono nekako sadrži *spomen* božanskih dobročinstava i dosljedno tvori njihovo javno i svečano slavljenje. Njihovo *spominjanje* potiče osjećaj udivljenja koji se pretvara u hvaljenje i zahvaljivanje.

Evo nas na drugoj sadržajnoj crti uređenja naše anafore: "*Ovo činite meni na spomen.*" Riječi su to što ih je, otajstvom obremenjene, izrekao Isus na Pashalnoj večeri i s kojima je svojoj Crkvi izručio zadaću da uvijek ječu ono isto što je on tada izveo. U snazi tog izručenja, koje nama znači obećanje i stvarnost, svaki čovjek postaje suvremenik spasenjskog događanja i to sve do Kristova povratka.

To nam, eto, znače izrazi *spomen*, *spomenčin*, *anamneza* (spominjanje, prisjećanje). No, kao što je čin zahvale mnogo više od zahvalnosti riječima, tako je i anamneza mnogo više od puke upute ili samog sjećanja. Ona je konkretan čin. Posjeduje objektivnu vrijednost i uspješno ostvaruje ono čega se spominje. *Slaviti spomenčin*, u zanosnom ozračju hvaljenja kakvo je Euharistijska molitva, znači uprisutniti i učiniti djelatnim Kristovo otajstvo sa svom njegovom učinkovitošću spasavanja. I kao što čitava Misa izražava zahvaljivanje, tako je i čitava Misa anamneza, ukoliko spominje i stvarno sadrži Krista u njegovoj mucij, u njegovoj smrti, u njegovu uskrsnuću i u njegovu uzašašću.

U Euharistiji doista mi, službenici i sveti puk *slavimo spomen blažene Kristove muke, njegova uskrsnuća od mrtvih i njegova uzašašća u nebesku slavu* (Rimski kanon). Na taj način, usred samog slavljenja kada se nad kruhom i vinom čini spomen spasenjskog djela - jedine žrtve izvršene na vrhuncu ljudske povijesti - to se djelo tada uprisutnjuje. I kada Crkva, kao gestom prinošenja, te vidljive i posvećene stvari podiže, ona zna da u svojim rukama drži Krista koji se kao pashalna žrtva prikazuje za naše otkupljenje. Crkva mu se tada pridružuje i s njime prikazuje samu sebe.

Spomenčin i njegovo prinošenje predočuju nam se kao dva međusobno ovisna čina što ih Euharistijska molitva u Misi slavi divnim sjedinjenjem: "*Slavimo spomenčin tvoga Sina ... Oče, u zahvalnosti*

prinosimo ovu žrtvu živu i svetu" (III. Euharistijska molitva). Taj je spomenčin veliki zalog što ga je Bog dao svojem narodu, da ga ljubomorno čuva kao sve svoje blago i da ga svojim slavljenjem pouzdano prinosi Bogu.

Tako je spomenčin i sa strane istoga Gospodina zalog i trajno posvjedočenje njegove vjernosti samome sebi. Crkva zna da on u sebi uključuje naprestanu otajstvenu trajnost velikih Božjih djela izvršenih u prošlosti. Stoga mu Crkva njegov spomenčin bez prekida uvijek iznova prinosi jer, od časa kada je ustanovljen, ona se prošlost oživljuje i otajstveno ponazočuje, kako to vrlo uspješno izražava liturgijski tekst: "Kad god se slavi spomen Kristove žrtve, vrši se u nama djelo našega otkupljenja" (Veronski sakramentar; Usp. Darovnu II. nedjelje kroz godinu).

Povijesni nas tok spasenja, uhvaćen u titranju *hic et nunc* (ovdje i sada) ne prenosi samo unatrag nego nas nezadrživo tjera naprijed prema eshatološkom cilju, kada će Kraljevstvo Božje biti zauvijek utvrđeno. Ondje ćemo - svi zajedno s Ocem i Sinom i Duhom Svetim, s Djevicom Božjom majkom i sa svima svetima - slaviti nebesku gozbu. Euharistija s jedne strane predstavlja predokus te nebeske gozbe i s druge strane tvori njezin zalog i polog. Ta rastuća snaga koja struji s euharistijske gozbe, trebala bi predstavljati čar *novog neba i nove zemlje* prema kojima ide Božji narod.

U *kaležu sinteze* (spajanja), kako se značajno izražava Irenej, nalaze se sve divote što ih je Trojstvo izvelo za čovjeka. U njemu se i po njemu Bog posvema *darovao* čovjeku i čovjek *se vratio* samome Bogu. I tako se obdržava novi savez. Kristovo tijelo za nas ostvaruje tu žrtvu ljubavi koja se od vječnosti razlijeva u sjedinjenju triju Osoba i na slavu Oca posvećuje sve ono što je ljudski grijeh okaljao.

Na taj način spomenčin što ga mi slavimo u Euharistijskoj molitvi predstavlja veliki sakrament koji izražava i izvršava svu neizmjernu stvarnost Kristove Pashe i dovršuje *Povijest spasenja*.

EUHARISTIJA - MOLBENI SPOMENČIN

Koliko je god djelotvorna snaga Euharistijske molitve - koja sveukupno ostvaruje hvalu-zahvalu, žrtveno posvećenje, anamnezu i Kristovo prikazanje - ona ipak uvijek ostaje *molitva*. U istu, naime,

liniju spomenčina i prikazanja ulazi također i zagovor. Nakon što se Crkva zahvalila i sve prikazala, može se i nadati svemu. Time smo na trećoj liniji koja dolazi do izražaja u anafori: *Euharistija je molbeni spomenčin.*

Ako pitamo zašto molimo, znamo da nam je hvaljenje otvorilo srce za pouzdanje i prikazanje tako velikog dara i tako nam pružilo jamstvo da će nam molba biti posve uslišana. Upravo zbog toga, *blagoslivljati* Boga tvori ne samo veličanstveni čin zahvalnosti i priznavanja nego je ujedno i *ispovijest* našega siromaštva. To je ona naša nutarnja praznina koju Bog ispunja svojim dolaskom i koja onda odzvanja molbom Njemu, i to u radosnoj sigurnosti da ćemo još uvijek i neprestano biti ispunjeni njegovim bogatstvom.

Trenutak je to Euharistije kada se s oltara diže glas raspete Riječi koja, sjedinjena s jecajem Zaručnice, moli: Oče, pošalji svoga životvornoga Duha na nas i na ove prinesene ti darove! Učini od ovoga kruha tijelo svoga Krista i od ovoga vina u kaležu njegovu predragocjenu krv! *Učinio nas Duh Sveti vječnim darom za tebe!* (III. Euh. mol.). Trenutak je to “zanosne i prodorne epikleze (zaziva) kada Otac suosjeća muku svakoga čovjeka i učini da iz boka njegova ljubljenog Sina poteče njegov Duh!” (J. Corbon). Tada se božanska *ekonomija* (raspored spasenja) sjedinjuje s *liturgijom* i u ljudskoj se slabosti iskazuje Božja moć.

Naša molba, kako je posve shvatljivo, nema ništa bijedna ni sebična, nego se otvara vidicima spomenčina i prudužuje njegovu uspješnost.

U tom času uzlazne molbe, Krist sa sobom nosi svoju Crkvu koja moli za sve i u molitvi sve obuhvaća. Pred njezinim se očima i iz dubine njezina srca nižu sve potrebe svega svijeta i sve vrste ljudi, od Pape do onih koji *Boga traže iskrena srca* (IV. Euh. mol.). U Euharistijskoj su molitvi kao u divno satkanom tkivu izražene molbe zaista kršćanske molitve. Tu najbolje vidimo kako trebamo uvidjeti da molimo kao što moli Crkva. Njoj je na pameti otkupljenje i posvećenje svih ljudi, njihovo spasenje u punom sjedinjenju s Bogom, jedinstvo, mir udioništvo u Kraljevstvu, oni koji rade ili trpe, koji snose odgojne i društvene odgovornosti, svi koje ne ljubimo dovoljno, Gospodnji učenici i sluge, navjestitelji mira i radosti, živa i konkretna zajednica

oko Gospodnjega stola, braća koja su preminula u Kristu i svi kojih je vjera samo Bogu znana.

Crkva navodi sve te mnogovrsne potrebe jer zna da će biti uslišana. Na svoje sutra može gledati istom vjerom kao i na danas. Sjedinjena joj nada i sigurnost potječu iz žrtve Krista koji je *uvijek živ da se za nas zauzima* (Heb 7,25). U Isusovu su vapaju potrebe, nade, očekivanja i jauci cijele Crkve i svih ljudi.

Raznovrsne potrebe i duboko suosjećanje s njima Crkvi služi kao izgovor da još više proširi svoj vidokrug. Navodi, naime, i spominjanje svetih, u Rimskom kanonu opširno, a u ostalim Euharistijskim molitvama suzdržljivo. Sveti, koji su bili i jesu, tvore očiti znak prisutnosti i ljubavi Krista, jedinoga Posrednika između Boga i ljudi. Njihove zasluge i molitve, sjedinjene s Kristovima i cijele Crkve, pružaju našoj molitvi radosnu sigurnost da ćemo biti kod Boga uslišani.

Nije dosta. Molba Euharistijske molitve nadilazi i same granice prostora i vremena, da Crkva jednim te istim pogledom bratskom ljubavlju grli i svoju prethodnicu koja se sprema da se konačno zauvijek sjedini sa Zaručnikom. To su pokojni vjernici, *koji otidoše pred nama obilježeni znakom vjere te spavaju snom mira. Za njih Crkva moli da im bude dano mjesto osvježenja, svjetlosti i mira* (I. Euh. mol.). I još moli za nas prisutne da se nađemo *zajedno s njima vječno uživati (Bože,) u tvojoj slavi kada otareš svaku suzu s naših očiju* (III. Euh. mol.).

Cijelu tu molbu kao veličanstvenu simfoniju izriče svećenik - zajedno s ono "mi" čitave zajednice - koji nas s uvis uzdignutim rukama podsjeća na velike starozavjetne molioce (Abrahama, Mojsija) kao i na svećenike svih drugih religija. Taj je molitveni stav zadobio svoje savršenstvo u Kristu na križu, kada je za spas braće prinio žrtvu svoje poslušnosti. Izdignuta nad previše osobnu i zasebnu molitvu, kakvu često Bogu upravljaju usne naših kršćana, Euharistijska nam molitva otkriva pravi opseg i stvarne potrebe što ih ima na pameti istinska crkvena zajednica. Sjeća se ne samo *svojih* bijeda nego je *otvorena* i za potrebe subraće.

Euharistijska se molitva povratkom na početno blagoslivljanje zaključuje zaista velebnom doksologijom (slavoslovljem). Kada je izgledalo da je blagoslivljanje Boga utihnulo i nekako ugaslo, još se

jednom čuje glas hvaljenja Oca po Sinu u zajedničkom Duhu. Na to svečano slavljenje Boga narod odgovara isto tako svečanim i jakim *Amen*. Taj odgor gromkim glasom obuhvaća pristanak, zapanjenost, udivljenje, hvaljenje, zahvaljivanje i molbu, a sve se zajedno prenosi u život od sada prožet doživljenim otajstvom.

ZAKLJUČAK

Euharistijska molitva, kojom smo se ovdje bavili, više nego molitva jest velebni životni čin. Stoga traži raspoloženje duše koja se prepušta prisutnosti onoga koji je naš uskrsli Emanuel (S nama Bog). Tada će se ona toga sjećati i u raznim isječcima svakodnevnoga života. Euharistija koja se ne razvije u istinsko hvaljenje pretežno odgovara osjećaju straha pred Bogom. Kada nam se On pričini kao da nam svojom prisutnošću prijete, onda se rađa strah i osjećaj puke dužnosti. Naprotiv, kada shvatimo koliko nam je njegova prisutnost prijateljska i dobrohotna - tã pruža nam je On koji s nama hoda i za nas se zanima - onda se naša zapanjenost pretvara u udivljenje i povjerenje iz kojega nastaje poštovanje, hvaljenje, slavljenje.

Na nama bi misnicima, svjedocima Uskrsloga, vjernici trebali osjetiti ono što je neki antiklerikalac zapisao kada je jednoga dana slučajno bio kod Mise: "Onaj se svećenik ponašao kao da nešto stvarno obavlja ... Misu je istinski slavio: bio je siguran da u rukama drži Boga ... Nije to bilo tek sjećanje na neku žrtvu nego *istinsko žrtvovanje*. Kretao se polagano ... nije izrecitirao svoju jedinicu nego se nalazio u poniznoj budnosti koja se pretvarala u kretnje. Htio sam skoro pobjeći iz te crkve ... izišao sam smeten i potresen ... zbog jednostavnosti onog slavljenja" (saopćio V.Noè).

O da bi takva fotografija mogla biti snimljena s naših slavlja! Na nama bi drugi vjernici trebali vidjeti da Bog čini ono što mi vršimo u slavljenju i životu: "Budući da je Bog milosrdan, budimo i mi! Bog oprašta, opraštajmo i mi! Bog sklapa savez, i mi se s braćom povezujemo vezom zajedništva! Na taj način vjernik, prožet Božjim darom, svoj postupak upriličuje Bogu koji se daje. To je istinski spomenčin, proživljavana liturgija. Tada se ruši pregrada formalizma i slavljenje pobuđuje obavezu, traži odgovornost" (CEI).

(Preveo: Martin Kirigin, OSB)